

РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ
ЗА 21-28.02.2019.
ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В МОЛДОВІ 2019 Р.

Резюме

24 лютого 2019 р. в Республіці Молдова відбулися чергові парламентські вибори – на основі нового виборчого закону за змішаною системою, який, свого часу, викликав серйозний спротив у суспільстві.

Після обробки даних зі 100 % дільниць для голосування, попередні дані свідчать, що жодна з політичних сил наразі не спроможна самостійно сформувати уряд. Однак новий закон дозволив залишитися на плаву правлячій Демократичній партії Молдови, яку очолює олігарх і «негласний володар Молдови» Влад Плахотнюк.

Оскільки Молдова – парламентська республіка, подальший розвиток політичної ситуації в цій країні залежатиме від конфігурації парламентської коаліції та складу сформованого нею уряду. Однак незалежно від цього, найімовірнішим є збереження формально проєвропейського курсу Молдови, проте без реальних проєвропейських змін. А найбільш ймовірний варіант коаліції, на думку більшості експертів у Молдові та Україні, – Демпартія спробує сформувати коаліцію й уряд меншості, заручившись негласною підтримкою соціалістів і депутатів партії «Шор».

Віталій Портніков вважає, що найнебезпечніше для Молдови – це відкрита коаліція соціалістів і демократів. На його думку, такий союз нівелює підсумки виборів, зробить Молдову легкою здобиччю Путіна.

Якщо ж парламентські гравці не домовляться, існує ризик дострокових парламентських виборів. У цьому разі президент Додон залишиться, по суті, єдиним легітимним інститутом влади, що, звичайно, буде спокушати його скористатися безвладдям і підіграти Москві.

А у разі відсутності проєвропейської коаліції або формування нової коаліції на основі соціалістів після дострокових виборів, під ризиком опиняться спільні ініціативи України, Молдови та інших пострадянських країн, спрямовані на посилення суверенітету та мінімізацію залежності від РФ, як то ГУАМ, чи спільний позов України, Молдови і Грузії до Росії тощо.

Аналіз методів та перебігу виборчої кампанії у Молдові може дати розуміння щодо можливих проблем виборчих кампаній і в Україні. Зокрема, йдеться про можливе втручання Росії у волевиявлення у різний спосіб – від інформаційних атак до прямих провокацій.

З урахуванням означених ризиків, важливе значення має запобігання можливим негативним наслідкам зміни політичної орієнтації уряду Молдови. З цією метою варто розробити сценарії реагування України та можливі механізми забезпечення попередньо досягнутих домовленостей України та Молдови (в т.ч. – у рамках придністровського врегулювання) у разі зміни уряду Молдови, якщо це змінить політичний курс Молдови.

РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ ЗА 21-28.02.2019.

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В МОЛДОВІ 2019 Р.

24 лютого 2019 р. в Республіці Молдова відбулися чергові, 10-ті за рахунком, парламентські вибори.¹ Попередні парламентські вибори відбулися 30 листопада 2014 р.

За даними ЦВК Молдови,² після обробки даних зі 100 % дільниць для голосування, попередні дані свідчать про те, що **жодна з політичних сил наразі не спроможна самотійно сформувати уряд**, для чого потрібно отримати принаймні 51 мандат.

Проросійська **Партія соціалістів/ПСРМ** (яку представляє чинний молдовський президента **Ігор Додон**) отримала 35 місць у парламенті. У національному окрузі вона лідирує, набравши 31,15 % голосів виборців (441 236 голосів). У результаті, ПСРМ отримує 18 мандатів за партійними списками, а ще 17 соціалістів перемогли в одномандатних округах.

Правляча **Демократична партія Молдови (ДПМ)**, яку очолює «тіньовий володар Молдови» **Влад Плахотнюк**, отримає 30 депутатських мандатів. Як і ПСРМ, демократи отримали 17 мандатів в округах, а за партійним списком – 13 депутатських мандатів. У національному окрузі за ДПМ проголосувало 23,62 % (334 544 виборців).

¹ Парламентские выборы в Молдове: что нужно о них знать // http://www.zdg.md/ru/?p=24405&fbclid=IwAR1L3T64LivCG_bRvacD9huIXPGYVd9LFeTnw7BYN02a87INFY ZJ0_UPN88

² ЦВК Молдови оголосила остаточні результати парламентських виборів // <https://ukr.segodnya.ua/regions/others/cik-moldovy-obyavil-okonchatelnye-rezultaty-parlamentskih-vyborov-1227092.html>

Проевропейський блок АСУМ («Зараз») посів друге місце в загальнонаціональному окрузі. Його результат – 26,66 % (380 180 голосів). Він отримує 14 мандатів, а ще 12 – в одномандатних округах. Його фракція складатиметься з 26 депутатів.

До парламенту проходить також **Партія «Шор» (Partidul «Șor»)**, яка набрала 8,4 % (117 774 голосів) і отримає п'ять мандатів. Ще два місця партія Шора отримає в одномандатних округах. Її очолює бізнесмен, мер Оргієва, **Ілан Шор**, чоловік російської поп-зірки Жасмін. Ще у липні 2017 р. щодо нього був винесений судовий вирок, в якому він визнаний винним у молдовському «злочині сторіччя» – крадіжці 1 млрд доларів з рахунків трьох молдовських банків у 2014 р. Що не заважає йому керувати містом і балотуватися у депутати. Вирок суду першої інстанції не набув чинності, бо апеляція триває досі і слухання постійно переносяться. Чергове засідання мало відбутися 20 лютого, за кілька днів до голосування, але суд знову переніс його.³

Місця у парламенті отримали також **три незалежні кандидати**, які здобули перемоги в одномандатних округах.⁴

До **9 березня** Конституційний суд повинен затвердити мандати мінімум 2/3 депутатів. Перше засідання парламенту відбудеться не пізніше 26 березня. Тому **зараз Кишинів занурюється в тривалий період нестабільності з оскарженням результатів виборів і довгої коаліціади**. У парламентарів буде три спроби сформувавши уряд, і якщо після закінчення 45 днів після першої спроби уряд так і не буде сформовано, президент має право розпустити парламент, і в країні можуть бути оголошені дострокові вибори. За словами чинного президента Молдови, вони можуть відбутися

³ Між Додоном і "крадієм мільярда": кого привели до влади парламентські вибори у Молдові // <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/25/7093240/>

⁴ Comisia Electorală Centrală a prezentat bilanțul preliminar privind totalizarea rezultatelor alegerilor parlamentare și ale referendumului republican consultativ din 24 februarie 2019 // https://a.cec.md/ro/comisia-electoral-centrala-a-prezentat-bilanțul-preliminar-privind-totalizarea-2781_92689.html

цим літом одночасно з місцевими.⁵

Хоча ПСРМ Додона, посіла перше місце на парламентських виборах, але має намір домагатися часткового перерахунку голосів. Про це 25 лютого повідомила лідер ПСРМ **Зінаїда Гречана**, заявивши про порушення на виборчих дільницях.⁶

Правляча в Молдові Демократична партія також поскаржилася до ЦВК на те, що соціалісти (ПСРМ) підкуповують виборців у Придністров'ї.⁷

Про численні порушення говорять і опозиційні політики. Більше того, **21 лютого** співголови правого блоку парламенті Молдови «АСУМ» **Майя Санду** і **Андрій Нестасе**, лідери проєвропейської опозиції країни, заявили про спробу отруїти їх ртуттю. Санду повідомила, що «якийсь час мала проблеми зі здоров'ям, а в ході медичного обстеження лікарі виявили високий вміст важких металів у крові». За її словами, той самий діагноз поставили і Нестасе.⁸ Вони оприлюднили результати аналізів, які підтверджують підвищений вміст ртуті у їх крові. За словами опозиціонерів отруєння відбулось більше року назад, однак його наслідки не пройшли досі. Представники Демпартії заявили, що такі заяви – не більше, ніж передвиборча боротьба.⁹

Спостерігачі від партій зафіксували сотні порушень при голосуванні. Так, вони відзначили 91 випадок організованого підвезення виборців. Більшість – на ділянках, призначених для голосування жителів Придністров'я.¹⁰

⁵ Игорь Додон не исключает досрочных выборов // <http://newsmaker.md/rus/novosti/igor-dodon-ne-isklyuchaet-dosrochnyh-vyborov-42000>

⁶ Парламентські вибори в Молдові: партію "друзів Путіна" звинувачують в підкупі // <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/parlamentskie-vybory-v-moldove-partiyu-druzey-putina-obvinyayut-v-podkupe-1226334.html>

⁷ До нового парламенту – вперше без комуністів: що потрібно знати про вибори в Молдові // <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/v-novyy-parlament-vpervye-bez-kommunistov-cto-nuzhno-znat-o-vyborah-v-moldove-1226736.html>

⁸ Лідери опозиції Молдови заявили про отруєння ртуттю // https://dt.ua/WORLD/lideri-opoziciji-moldovi-zayavili-pro-otruyennya-rtuttyu-303521_.html

⁹ Санду і Нестасе показали ртуть. НМ публікує результати аналізів політиків // <http://newsmaker.md/rus/novosti/sandu-i-nestase-pokazali-rtut-nm-publikuet-rezultaty-analizov-politikov-41925>

¹⁰ Дештяпте-те, ромыне! Николай Пахольницкий о том, как приднестровские избиратели «решали судьбу» Молдовы // <http://newsmaker.md/rus/novosti/deshtyapte-te-romyne-nikolay-paholnitskiy-o-tom-kak-pridnestrovskie-izbirateli-res-42033>

Авторитетна неурядова організація Молдови «Promo-LEX» підрахувала, що за час виборчої кампанії Демократична партія, Партія соціалістів та партія «Шор» витратили майже 192 тисячі євро (3 766 917 леїв) на концерти та інші схожі заходи, які за фактом були частиною передвиборчої кампанії, але при цьому їх не включали у рахунок передвиборчих фондів.¹¹

Втім представники опозиції відмовилися від масштабних протестів, на що могла вплинути заява міжнародних спостерігачів, серед яких представники Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (БДПЛ), місії ПА ОБСЄ, ПАРЄ та Європарламенту. Визнавши непоодинокі випадки підкупу виборців та зафіксувавши нерівний доступ кандидатів до медіа, міжнародні спостерігачі, втім, заявили, що у більшості аспектів вибори було проведено професійно і прозоро.¹² Таке визнання фактично унеможлиблює курс опозиції на «післявиборчу революцію». Вибори відбулися, а їхній результат визнали на Заході.

В офіційній заяві представництво ЄС в Молдові також посилається на висновки спостерігачів від ОБСЄ. У ньому, зокрема, йдеться, що вибори були «конкурентними, і, в цілому, фундаментальні права дотримувалися». Водночас вказується «на тиск на державних службовців, явні ознаки підкупу голосів і зловживання адміністративними ресурсами». В ОБСЄ також відзначили, що деякі політичні сили контролюють ЗМІ і обмежували цим діапазон думок.¹³

Особливості цьогорічних парламентських виборів у Молдові

- Вперше вибори відбувалися за новою, змішаною, системою виборів. Зі 101 члена парламенту 50 пройдуть за партійними списками, а 51 – по одномандатних округах. Для проходження до парламенту партіям

¹¹ Парламентські вибори в Молдові: що треба про них знати // <https://hromadske.ua/posts/parlamentski-vibori-v-moldovi-sho-treba-pro-nih-znati>

¹² Moldova : fundamental rights generally respected, though campaign tainted by violations // <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/News-View-EN.asp?newsid=7376&lang=2&cat=31>

¹³ Опасения подтвердились. Как ЕС оценил прошедшие в Молдове выборы //

<http://newsmaker.md/rus/novosti/opaseniya-podtverdilis-kak-es-otsenil-proshedshie-v-moldove-vybory-42035>

необхідно набрати мінімум 6 % голосів, для політичних блоків, що складаються з двох і більше партій – 8 %. Явка повинна бути не менше 33 %, щоб вибори вважалися дійсними.¹⁴

- Ще одним «ноу-хау» цих виборів є скасування «дня тиші»: агітувати можна було і у день виборів, але не на дільницях та біля них.¹⁵
- Вперше після придністровського конфлікту та самопроголошення «незалежності» «Придністровської молдавської республіки» мешканці цього проросійського регіону масово голосували на парламентських виборах у Молдові. У виборах 24 лютого взяла участь рекордна кількість придністровців – близько 37 тис. Це вдвічі більше, наприклад, ніж у другому турі виборів президента Молдови в 2016 р., коли придністровців теж активно мобілізували на голосування.¹⁶
 - І хоча очікувалося, що таке голосування має посилити позиції соціалістів чинного президента Молдови Додона, у «придністровських» одномандатних округах лідирують незалежні кандидати, які найімовірніше посилять саме Демпартію. У присутності журналістів виборці запевняли, що «приїхали самі, громадським транспортом». Хоча не на камеру дехто визнавав, що поїхали за вказівкою керівництва, а інші - що мають отримати за голос від 20 до 40 доларів.¹⁷
- Головна сенсація виборів - вперше за 20 останніх років до парламенту не потрапила партія комуністів Вороніна.¹⁸ На думку експертів, їх електорат відійшов до соціалістів.¹⁹

¹⁴ Republic of Moldova. Parliament (Parliament). Electoral system // http://archive.ipu.org/parline-reports/2215_B.htm

¹⁵ Выборы в Молдове: кто лидирует в гонке из партий // <https://inshe.tv/politics/2019-02-25/414400/>

¹⁶ Куда идет Молдова. Семь фишек по итогам парламентских выборов // <http://newsmaker.md/rus/novosti/kuda-idet-moldova-sem-fishek-po-itogam-parlamentskih-vyborov-42036>

¹⁷ Між Додоном і "крадієм мільярда": кого привели до влади парламентські вибори у Молдові // <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/25/7093240/>

¹⁸ До нового парламенту – вперше без комуністів: що потрібно знати про вибори в Молдові // <https://ukr.segodaya.ua/world/wnews/v-novyy-parlament-vpervye-bez-kommunistov-cto-nuzhno-znat-o-vyborah-v-moldove-1226736.html>

¹⁹ Выборы в Молдове стали финалом для политических важковговиків: комуністів і уніоністів — Филипенко // https://dt.ua/WORLD/vibori-v-moldovi-stali-finalom-dlya-politichnih-vazhkovagovikiv-komunistiv-i-unionistiv-filipenko-303977_.html

- За даними ЦВК, явка була рекордно малою, на дільниці прийшли 49 % виборців.
- У цьому парламенті буде представлена найбільша за всі роки незалежності кількість жінок – більше 25 % від усього депутатського корпусу (26, на 7 більше, аніж у попередньому складі).²⁰
- Виборцям також запропонували взяти участь в консультативному референдумі – відповісти на два питання: про скорочення кількості народних обранців до 61 і про можливість відкликання виборцями депутата.²¹ Громадяни Молдови підтримали обидва варіанти. На питання про скорочення числа депутатів понад 730 тис. висловилися позитивно, а 260 тис. – висловилися проти. На питання про те, чи може народ відкликати депутата, який не виконує своїх зобов'язань, 790 тис. відповіли позитивно, а 200 тис. висловилися проти.²²
- Порядок під час виборів забезпечували більше 4 тис. співробітників поліції, а понад 3 тис. спостерігачів, у т.ч. громадян країн СНД, ЄС та представників ОБСЄ, стежили за порушеннями на виборчих дільницях.²³

28 грудня 2018 р. Президент України, виступаючи відкритті пропускного пункту на українсько-молдовському кордоні, зазначив, що у 2019 р. для України та Молдови буде особлива загроза – Москва спробує вплинути на вибори в обох країнах, використовуючи всі можливі гібридні інструменти та прокремлівські сили всередині країн.²⁴

²⁰ В парламент Молдови избрано рекордное для страны число женщин //

<https://ru.sputnik.md/elections2019/20190226/24978861/krasota-zhenschiny-novyuy-sostav-parlament-moldova.html>

²¹ У Молдові почалися вибори: стало відомо про втручання Кремля // <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/v-moldove-nachalis-vybory-stalo-izvestno-o-vmeshatelstve-kremlya-1226296.html>

²² Жители Молдовы на референдуме поддержали сокращение числа депутатов // <https://www.facenews.ua/news/2019/439494/>

²³ Парламентські вибори в Молдові: партію "друзів Путіна" звинувачують в підкупі // <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/parlamentskie-vybory-v-moldove-partiyu-druzey-putina-obvinyayut-v-podkupe-1226334.html>

²⁴ Кремлівські стратеги готуються відкрити потужний фронт проти України та Молдови – Порошенко // <https://ukr.segodnya.ua/politics/kremlevskie-strategi-gotovyatsya-otkryt-moshchnyy-front-protiv-ukrainy-i-moldovy-poroshenko--1201908.html>

Враховуючи це, напередодні виборів Молдова тричі відмовила російським журналістам в праві в'їхати в країну. Спершу на кордоні «розвернули» знімальні групи НТВ і «Росія-1», а пізніше – репортера телеканалу «Росія-1» Ольгу Юр'єву.²⁵

Окрім того, 14 лютого ц.р. уряд Молдови відкликав посла в РФ **Андрія Негуце**, який, на думку уряду, недостатньо твердо наполіг на позиції Республіки Молдова в питанні відкриття т.зв. «посольства» Придністров'я в Москві.²⁶

24 лютого спікер парламенту Молдови від ДПМ **Андріан Канду** вже заявив, що Росія втручається в парламентські вибори в його країні. Зокрема, одним з інструментів втручання він назвав т.зв. міграційну амністію: РФ дозволила громадянам Молдови, які порушили міграційне законодавство, виїхати з Росії, а потім повернутися назад. Амністія діяла з 1 січня по 25 лютого.²⁷

Заступник голови МЗС РФ **Григорій Карасін**, коментуючи підсумки парламентських виборів в республіці, зазначив: «Ми уважно стежимо за розвитком ситуації і розраховуємо на те, що все-таки позитивні моменти, спрямовані на активний розвиток відносин Молдови з Росією та іншими державами ЄАЕС, де спостерігачем недавно стала Молдова, будуть поступово превалювати».²⁸

Держдепартамент США привітав підсумки виборів до парламенту: «США вітають народ Молдови, ЦВК і переможців парламентських виборів 24 лютого. Ми вітаємо оцінку Бюро з демократичних інститутів і прав

²⁵ Пропагандистов Кремля "развернули" на границе Молдовы // <https://www.segodnya.ua/world/wnews/propagandistov-kremlya-razvernuli-na-granice-moldovy-1223932.html>

²⁶ Уряд Молдови відкликав посла з Росії: Додон виступив проти // <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/pravitelstvo-moldovy-otozvalo-posla-iz-rossii-dodon-vystupil-protiv-1221494.html>

²⁷ «Как можно больше мандатов». Что Канду сказал на избирательном участке о шансах ДПМ // <http://newsmaker.md/rus/novosti/kak-mozhno-bolshe-mandatov-chto-kandu-skazal-na-izbiratelnom-uchastke-oshansah-dp-41962>

²⁸ Карасин: рассчитываем на развитие отношений между Россией и Молдовой // <https://ru.sputnik.md/elections2019/20190228/25018727/karasin-rasschityvaem-na-razvitiemie-otnosheniy-mezhdu-russia-moldova.html>

людини ОБСЄ про те, що парламентські вибори в Молдові були конкурентними і в цілому дотримувалися основні права людини».²⁹

Політичний оглядач **Віталій Портников** вважає, що парламентські вибори, які відбулися 24 лютого в Молдові, завершилися поразкою проросійських сил. «Після перемоги російського ставленика Ігоря Додона на виборах президента країни Москві залишався буквально один крок – перемога соціалістів на парламентських виборах – щоб покласти Молдову собі до кишені. Причому лідери проєвропейської опозиції опосередковано сприяли цьому реваншу, коли брали участь у загальних протестах із Додоном та іншими соціалістами, коли створювали враження, що Додон – молдовський, а не російський політик».³⁰

Російський «Коммерсантъ» пише, що головний підсумок парламентських виборів в Молдові – збереження впливовим олігархом, лідером Демпартії Володимиром Плахотнюком своїх позицій всередині країни. Президент Інституту стратегічних ініціатив у Молдові **Андрій Попов** вважає, що сценарій дострокових парламентських виборів малоімовірний. «Головний підсумок цих виборів – збереження демократами контролю над країною. Зараз питання в тому, як це буде оформлено. Найбільш ймовірна опція - технократичний уряд », – сказав він.³¹

У румунському виданні **Adevarul.ro** матеріал про підсумки виборів в Молдові вийшов під заголовком «Куліси. Румунія підтримує Плахотнюка, щоб він сформував уряд. Олігарх – прихильник ПКД» (ПКД – Соціал-демократична партія Румунія, входить до правлячого в країні альянсу). Автор розглядає можливі варіанти формування парламентської більшості і уряду. При цьому всі можливі сценарії пов'язані з правлячої Демпартією (ДПМ). Наприклад, об'єднання ДПМ з партією «Шор» з приєднанням до них десятка

²⁹ Госдеп США приветствует итоги выборов в Молдове // <https://ru.sputnik.md/elections2019/20190228/25018896/Gosdep-SShA-privetstvuet--itogi-vyborov-v-Moldove.html>

³⁰ Віталій Портников: Кремль зазнав поразки в Молдові // https://espreso.tv/article/2019/02/26/vitaliy_portnykov_kreml_zaznav_porazky_v_moldovi

³¹ Игорь Додон стал проигравшим победителем // https://www.kommersant.ru/doc/3894943?from=main_3

«рекрутованих» соціалістів. А ось сценарій коаліції Демпартії (ДПМ) і блоку АСУМ автор вважає утопічним. Проте, як стверджує автор з посиланням на джерела в румунському уряді, прем'єр-міністр Румунії **Віоріка Денчіле** і очолюваний нею кабмін підтримують саме цей сценарій і лобіюють інтереси Плахотнюка. Пояснює це автор матеріалу тим, що така коаліція дозволить Молдові зберегти європейський вектор розвитку.³²

Деякі експерти поспішили оголосити, що Росія зазнала нищівної поразки на виборах в Молдові – проросійський президент і підконтрольні йому сили не змогли захопити владу в парламенті та сконцентрувати повноваження в своїх руках. У новому парламенті більшість зберігає за собою прозахідні сили - фіаско Москви не дозволяє Путіну повернути країну в орбіту «русского мира».³³

Однак, як зазначають експерти «Європейської правди», розглядати політичну ситуації у Молдові як суперництво між ЄС та Росією є суттєвим спрощенням. Але вони теж вважають, що хоча ЄС і не виграв, та Росія програла. Причому двічі.

По-перше, на цих виборах Кремль зробив ставку на Партію соціалістів та її фактичного лідера, чинного президента Ігоря Додона. Сам Додон неодноразово заявляв, що парламентські вибори мають стати точкою розвороту зовнішнього курсу Молдови – відразу після неминучої (як він запевняв) перемоги соціалістів.

Такі заяви широко розходилися російським телебаченням. А за два дні до виборів РФ провела потужний (як там вважали) інформаційний залп по головному конкуренту соціалістів – лідеру правлячої Демократичної партії та

³² Culise. România îl susține pe Plahotniuc pentru a forma Guvernul de la Chișinău. Oligarhul e aliatul PSD // https://adevarul.ro/news/politica/culise-romania-sustine-plahotniuc-forma-guvernul-chisinau-oligarhul-e-aliatul-psd-1_5c7423a3445219c57e95c6c4/index.html

³³ Кремль проиграл на выборах в Молдове: случилось то, чего так сильно боялись россияне // https://www.dialog.ua/world/172582_1551081246

де-факто найвпливовішій людині у Молдові Владу Плахотнюку. Проти нього було відкрито справу про незаконне вивезення більш ніж 37 млрд рублів.³⁴

По-друге, голосування показало, що Москва не здатна повноцінно контролювати навіть Придністров'я. Якщо за партійними списками більшість придністровців проголосували за соціалістів (втім це не мало глобального впливу на результат), то за мажоритаркою вони обрали не соціалістів, а «незалежних кандидатів», які насправді є близькими до правлячої і нібито прозахідної Демпартії.³⁵

Найімовірнішим є збереження формально проєвропейського курсу Молдови, проте без реальних проєвропейських змін.³⁶

Чинний президент Молдови **Ігор Додон** є виразно проросійським політиком з доволі еkleктичними поглядами. Анексований в Україні Крим він вважає російським³⁷, вважає, що Кишинів повинен вибачитися перед Придністров'ям, а своїми першочерговими кроками – відновлення мовлення заборонених в країні російських телеканалів і скасування антиросійських санкцій.³⁸

Натомість правляча більшість і уряд Молдови дотримувалися проєвропейської риторики. Тому внутрішньополітичне життя цієї країни до останнього часу характеризувалося постійним політичним протистоянням. Молдавські експерти називають політичну ситуацію в країні «холодною війною».³⁹

³⁴ «Это вмешательство в выборы». В Демпартии прокомментировали новое уголовное дело Плахотнюка в России // <http://newsmaker.md/rus/novosti/eto-vmeshatelstvo-v-vybory-v-dempartii-prokommentirovali-novoe-ugolovnoe-delo-plah-41924>

³⁵ Подвійна поразка Росії та урок для України: ключові висновки виборів у Молдові // <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/27/7093336/>

³⁶ Подвійна поразка Росії та урок для України: ключові висновки виборів у Молдові // <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/27/7093336/>

³⁷ Голова Партії соціалістів Ігор Додон напередодні виборів, що відбудуться 30 жовтня, заявив, що Крим належить Російській Федерації // <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/10/25/7056403/>

³⁸ Молдове суждено быть в хороших отношениях и с Востоком, и с Западом // <http://dodon.md/ru/moldove-suzhdeno-byt-v-horoshih-otnosheniyah-i-s-vostokom-i-s-zapadom/>

³⁹ У Молдові відпрацьовуються сценарії федералізації, які можуть бути використані в Україні – Нантой // <https://www.radiosvoboda.org/a/28087109.html>

Оскільки Молдова – парламентська республіка, подальший розвиток політичної ситуації в цій країні залежатиме від конфігурації парламентської коаліції та складу сформованого нею уряду.

Ризики

Ігар Тишкевич з Українського інституту майбутнього виділяє такі можливі варіанти майбутньої парламентської коаліції: 1) ДПМ + Партія Шор + соціалісти. Найбільш потужний, але найменш ймовірний, оскільки є велика історія протистояння демократів і соціалістів; 2) Найбільш ймовірний варіант - коаліція олігархів (коаліція меншості). Це ДПМ + Партія Шор; 3) варіант з красивою назвою але з малою часткою ймовірності, зважаючи на попереді заяви АСУМ, – проєвропейська більшість на основі діалогу проєвропейських опозиціонерів з блоку АСУМ (26 мандатів) з демократами Плахотнюка. У такому випадку ядро коаліції матиме 55-56 осіб.⁴⁰

Яр Батор, інший експерт Українського інституту майбутнього, на додачу називає ще один варіант – перевибори, якщо партії все ж не зможуть домовитися і у новому парламенті не знайдеться голосів для призначення уряду.⁴¹

Ще 22 серпня 2018 р. Президент Молдови **Ігор Додон** заявив, що парламентські вибори в лютому 2019 р. можуть втягнути республіку в чергову політичну кризу, бо є велика ймовірність, що не вдасться сформувати правлячу більшість. Він повідомив, що Партія соціалістів не увійде до коаліції з проєвропейськими партіями.⁴²

Наразі жодна партія не отримала більшості для формування уряду. Соціалісти отримали менше, ніж розраховували, а демократи і АСУМ – більше. Партію Шора деякі називають власником «золотої акції». Однак

⁴⁰ <https://www.facebook.com/Ihar.Tyshkevich/posts/2153200911454149>

⁴¹ **Вибори пройшли - питання залишилися. Дайджест новин Молдови //** https://www.uifuture.org/publications/news/24637-moldova/vybory/proishly?fbclid=IwAR3_uzzXcsPn9m9Wf_he-gvD01QPZ3GiWtn9_Lzg-M0g56ij6jc8EYPulHc

⁴² **Вибори в Молдові можуть спровокувати політичну кризу – Додон //** <https://ukr.segodnya.ua/world/wnews/vybory-v-moldove-mogut-sprovocirovat-politicheskii-krizis-dodon-1164657.html>

експерти стверджують, що ця акція вже належить Плахотнюку. Поки його справу розглядають апеляційні інстанції, він веде активне політичне життя, користуючись підтримкою пенсіонерів та інших соціально знедолених. Враховуючи той факт, що молдавська юстиція перебуває під контролем демократів, такі поблажки Шору пов'язують з його потребою Плахотнюку.⁴³

У будь-якому разі, поки що **Влад Плахотнюк** демонструє контроль над політичними процесами в країні. Зовнішньополітичне тло теж загалом сприятливе. Попри критику корумпованості молдовських властей, інституції Євросоюзу не відмовили Молдові у виділенні фінансової допомоги. Відтак, політична доцільність може взяти гору над принциповістю Європи в боротьбі з корупцією.⁴⁴

Тому найбільш ймовірний варіант, який підтримує більшість експертів у Молдові та Україні, – **Демпартія спробує сформувати коаліцію і уряд меншості, заручившись негласною підтримкою соціалістів і депутатів партії «Шор»**. Такої думки дотримується, наприклад, авторитетний молдовський політичний оглядач Володимир Соловйов.⁴⁵

Директор Інституту усної історії Молдови, колишній постійний представник Молдови при ООН і при Раді Європи **Олексій Гулбуре** вважає, що коаліція буде можлива не між Партією соціалістів і Демпартією, а між Демпартією, очолюваною Плахотнюком, і частиною фракції соціалістів, яку Плахотнюк відколе від Партії соціалістів. Так, як він робив і раніше щодо інших партій. У нього є досвід створення парламентської більшості шляхом корупції у 2015 р., коли у нього було 19 місць, а закінчила Демпартія цю

⁴³ На виборах у Молдові дива не відбулося, а кампанія нагадувала трагіфарс — експерт // https://dt.ua/WORLD/na-viborah-u-moldovi-diva-ne-vidbulosya-a-kampaniya-nagaduvata-tragifars-ekspert-303972_.html

⁴⁴ Керований "шторм" // https://dt.ua/international/kerovaniy-shtorm-265974_.html

⁴⁵ Геополитика вместо развития. Почему молдавские выборы ничего не решают // <https://carnegie.ru/commentary/78448>

парламентську каденцію з більшістю, що дозволяє голосувати за що завгодно.⁴⁶

Політичний експерт, співробітник НІСД **Артем Филипченко** також вважає, що найбільш ймовірно, Демпартія спробує збити більшість шляхом відщипування окремих депутатів від інших фракцій. Однак у таких умовах з'являються додаткові можливості для зовнішніх гравців – як Росії, так і європейських партнерів і США. Те, що Москва не знехтує ними скористатися, безсумнівно. Якщо не вдасться – є шанс на дострокові вибори, які можуть стати провальними для демократів.⁴⁷

Йти на відкриту коаліцію з соціалістами не зовсім вдалий крок для іміджу Демпартії, оскільки вона стверджує, що є проєвропейською. Чисто математично коаліція можлива з опозиційною партією Майї Санду і Андрія Нестасе (ACUM). Але політично це нереально, адже вони з самого початку заявили, що не підуть в коаліцію з тими, хто, на їхню думку, проти цієї країни, – сказав сайту «Сьогодні» старший аналітик Центру «Нова Європа» **Леонід Літра**.⁴⁸

Так, 27 лютого 2019 р. глава партії «Дія і солідарність» (PAS) **Майя Санду** заявила, що Блок ACUM не збирається вступати ні в які коаліції з Демпартією і Партією соціалістів, але запропонує власні законопроекти для «звільнення державних інститутів». За її словами, блок не може змінити риторіку передвиборної кампанії, коли твердо заявив, що не вступить в альянс з жодним з двох формувань.⁴⁹

Хоча можливі варіанти. Так, відомо, що Блок ACUM може розділитися в парламенті на дві фракції за партійною ознакою (блок сформований із

⁴⁶ "Выборы сфальсифицировали, когда ввели смешанную систему". Как результаты голосования отразятся на Молдове // <https://www.currenttime.tv/a/moldova-election-analysis/29790337.html>

⁴⁷ Росія може скористатися проблемою формування коаліції в Молдові — експерт // https://dt.ua/WORLD/rosiya-mozhe-skoristatysya-problemoyu-formuvannya-koalitsiyi-v-moldovi-ekspert-303990_.html

⁴⁸ Вибори в Молдові: як Росія програла, але і Євросоюз не виграв // <https://ukr.segodayna.ua/world/wnews/vybory-v-moldove-kak-rossiya-proigrala-no-i-evrosoyuz-ne-vyigral-1227606.html>

⁴⁹ Блок ACUM не будет вступать в коалиции с ПСРМ или ДПМ и предложит свои законопроекты для «освобождения государства» // <http://newsmaker.md/rus/novosti/blok-acum-ne-budet-vstupat-v-koalitsii-s-psrm-ili-dpm-i-predlozhit-svoi-zakonoproie-42037>

партій «Платформа Гідність і правда» – DA і «Дія і солідарність» – PAS).⁵⁰ І якась із фракцій може приєднатися в якийсь спосіб до коаліції. Тим більше, що цей варіант, як вже згадувалося, підтримують на Заході, принаймні у Румунії.

Юрій Панченко («Європейська правда») вважає найреалістичнішими два варіанти. Або Демпартія зможе «в індивідуальному порядку» переманити депутатів від ACUM та соціалістів, приміром, для призначення уряду меншості, або – створити коаліцію із соціалістами. Останній сценарій вкрай небажаний для України. Він серед іншого означатиме, що до уряду сусідньої Молдови увійдуть проросійські міністри, а її співпраця з ЄС, яка і зараз далека від ідеальної, додатково уповільниться.⁵¹

Віталій Портников також вважає, що **найнебезпечніше для Молдови – це коаліція соціалістів і демократів**. На його думку, **такий союз нівелює підсумки виборів, зробить Молдову легкою здобиччю Путіна**. «Молдовські політики повинні об'єднуватися за одним критерієм – рух до Європи, геть від Москви. Якщо проєвропейська коаліція у Молдові виявиться неготовою до цього, то «все станеться за звичним сценарієм». Портников наголошує, що у такому разі можливість проросійського реваншу нікуди не зникне.⁵²

За словами члена правління Ради зовнішньої політики «Українська призма» **Сергія Герасимчука**, якщо парламентські гравці не домовляться, існує ризик дострокових парламентських виборів. На його думку, **у разі нестабільності і оголошення дострокових виборів президент Додон залишиться, по суті, єдиним легітимним інститутом влади, що, звичайно, буде спокушати його скористатися безвладдям і підіграти**

⁵⁰ «Решение еще не принято». Блок ACUM в парламенте может разделиться на две фракции // <http://newsmaker.md/rus/novosti/reshenie-eshche-ne-prinyato-blok-acum-v-parlamente-mozhet-razdelitsya-na-dve-frakt-42046>

⁵¹ Між Додоном і "крадієм мільярда": кого привели до влади парламентські вибори у Молдові // <https://www.euointegration.com.ua/articles/2019/02/25/7093240/>

⁵² Що завадить Путіну покласти Молдову собі в Кишеньку після виборів: пояснення експерта // https://24tv.ua/shho_zavadit_putinu_poklasti_moldovu_sobi_v_kishenyu_pislya_viboriv_poyasnennya_eksperta_n1119162

Москві. Але, в такому разі, зростає ризик заворушень. Тому цей сценарій не дуже ймовірний, хоча і нехтувати ним не варто». ⁵³

Реальність поки дає простір для всіх можливих конфігурацій

Один із лідерів Демократичної партії, чинний прем'єр-міністр **Павел Філіп** дав інтерв'ю Euractiv, де згадав досягнення правління демократів та заявив, що вони готові забути розбіжності з іншими проєвропейськими партіями (мається на увазі блок ACUM), щоб не дати зруйнувати відносини Молдови з ЄС. ⁵⁴ Інший лідер партії **Володимир Чеботарь** не виключив і союзу з Партією соціалістів, зазначивши, що при цьому компромісу не підлягатиме Угода про асоціацію. ⁵⁵

А очільник Демократичної партії **Влад Плахотнюк** заявив про готовність вести переговори зі всіма партіями, що пройшли до парламенту. ⁵⁶

Натомість кандидати ACUM 21 лютого підписали колективне зобов'язання не вступати в союз з Демократичною партією, Партією соціалістів та Партією Шора у новому парламенті. ⁵⁷

У разі відсутності проєвропейської коаліції під питанням опиняться спільні ініціативи України, Молдови та інших пострадянських країн, спрямовані на посилення суверенітету та мінімізацію залежності від РФ: ГУАМ, чи спільний позов України, Молдови і Грузії до Росії. ⁵⁸

⁵³ Там же.

⁵⁴ Филип изданию Euractiv: Европейская интеграция была и остается залогом развития Молдовы // https://ru.publika.md/filip-izdaniyu-euractiv-evropeyskaya-integraciya-byla-i-ostaetsya-zalogom-razvitiya-moldovy_2175916.html

⁵⁵ ДПМ готова создать коалицию с ПСРМ. Владимир Чеботарь: «У нас есть два основных правила» // <http://nokta.md/дпм-готова-создать-коалицию-с-псрм-вла/>

⁵⁶ Плахотнюк готов к коалиции. Демократы инициируют переговоры // <http://newsmaker.md/rus/novosti/plahotnyuk-gotov-k-koalitsii-demokraty-initsiiruyut-peregovory-41996>

⁵⁷ Кандидаты ACUM пообещали не сотрудничать в парламенте с группами Плахотнюка, Додона и Шора // <http://newsmaker.md/rus/novosti/kandidaty-acum-poobeshchali-ne-sotrudnichat-v-parlamente-s-gruppami-plahotnyuka-do-41901>

⁵⁸ "Есть идея единого иска Грузии, Украины и Молдовы по оккупированным территориям", - спикер парламента Молдовы Андриан Канду // https://sensor.net.ua/resonance/3070828/est_ideya_edinogo_iska_gruzii_ukrainy_i_moldovy_po_okkupirovannym_territoriyam_spiker_parlamenta_moldovy

Артем Филипенко зазначає, що питання не стільки в тому, що в Молдові може виникнути інспіроване ззовні вогнище нестабільності: поки передумов для «молдавського майдану» немає. «За останні роки відносини двох країн розвивалися по висхідній, з'явилося кілька тристоронніх (за участю Грузії) ініціатив. Зараз Україна вступає в аналогічний передвиборний період з неясними перспективами. У результаті є ризик, що контакти та ініціативи будуть заморожені до часів передбачуваності».

Експерт підкреслює, що **Україні варто також отримати деякі уроки з молдавських виборів.** «Перший з них – Росія буде активно втручатися у виборчий процес. Арсенал впливу дуже широкий — від інформаційних атак до провокацій. Другий – участь у виборах виборців з тимчасово окупованих територій може стати одним з чинників, здатних вплинути на політичні розклади. Всі ці фактори і пов'язані з ними ризики необхідно враховувати і приймати превентивні заходи, щоб потім не розсьорбувати наслідки», – резюмує Филипенко.⁵⁹

Слід враховувати і можливі кібер-загрози. У день парламентських виборів державна інформаційна система «Вибори» в ЦВК Молдови піддалася декільком кібератакам, повідомляє Служба інформації та безпеки Молдови. За даними СІБ, найактивніші атаки були в момент закриття виборчих дільниць. Ведеться слідство для з'ясування джерела і типу кібератак.⁶⁰

Ключовою загрозою для України залишається «придністровський сценарій» на Донбасі, який несе загрози суверенітету та територіальній цілісності України. Ці загрози посилюються після обрання президентом Молдови проросійського політика Ігоря Додона, який неодноразово заявляв про необхідність реалізації плану федералізації Молдови «для остаточного

⁵⁹ Експерт на свіжому прикладі Молдови розповів, як Росія спробує втрутитися в українські вибори // https://dt.ua/POLITICS/ekspert-na-svizhomu-prikladi-moldovi-rozpoviv-yak-rosiya-sprobuye-vtrutitsiya-v-ukrayinski-vibori-303993_.html

⁶⁰ Кібератаки и выборы в парламент Молдовы: что говорят в СИБ // <https://ru.sputnik.md/elections2019/20190225/24968719/kiberataki-i-vybory-parlament-moldova-chto-govoryat-sisi-sib.html>

врегулювання Придністровського конфлікту».⁶¹ Ліберальні молдавські та українські експерти вважають, що при Додоні Кремлем будуть актуалізовані сценарії федералізації Молдови, які згодом можуть бути використані і в Україні.

Негативним чинником безпеки України залишається т. зв. **Оперативна група російських військ у Придністров'ї**. Як зазначив Президент України, цей контингент – як додаткова сила – разом із понад 20 тис. військовослужбовців, що перебувають у Криму, здатний створити Україні додаткові проблеми, є загрозою для наших кордонів та може бути використаний у будь-який момент для атаки на нашу територію.⁶²

Про існування військової загрози на Придністровській ділянці державного кордону України заявив і голова Державної прикордонної служби **Віктор Назаренко**.⁶³

Тому для України важливими завданнями є сприяння на дипломатичному фронті швидкому врегулюванню придністровського конфлікту, зокрема повному виведенню російської 14-ї армії та недопущенню негативних прецедентів, які можуть нав'язуватися Україні Росією і ЄС як зразок для вирішення проблеми окупованого Росією Донбасу.

*Аверічева О.С., Горобчишина С.А., Кисельов С. С.,
Кордун О.О., Ясинська Л.А.*
Аналітично-інформаційний відділ
Національний інститут стратегічних досліджень
березень 2019 р.

⁶¹ Додон заявив про готовність до федералізації Молдови і Придністров'я // https://dt.ua/WORLD/dodon-zayaviv-pro-gotovnist-do-federalizaciyi-moldovi-i-pridnistrov-ya-244330_.html

⁶² РФ може використати військовий контингент у Придністров'ї для атаки на Україну // <http://ua.interfax.com.ua/news/general/404844.html>

⁶³ Голова Держприкордонслужби України заявляє про військову загрозу з боку Придністров'я // <http://ua.interfax.com.ua/news/general/268638.html>